

UDK: 376.1-056.- 45(047.31)

159.928-053.5(047.31)

Stručni članak

Primljeno: 7. 1. 2009

Prihvaćeno: 20. 2. 2010

MIŠLJENJE I STAVOVI UČITELJA O DAROVITIM UČENICIMA

Neda PLEIĆ, stručni suradnik psiholog
Split

Sažetak: U ovom se radu ispituje mišljenje 69 učitelja iz triju osnovnih škola o redovnom školskom programu, programima za darovite te o darovitim učenicima općenito, uvjetima rada s darovitimima te o potreba za dodatnom edukacijom i sredstvima. Pokazalo se kako učiteljima u identifikaciji darovitih učenika radu s njima nedostaje edukacija u darovitosti, darovitim učenicima i radu s darovitimima. Najveći dio učitelja slaže se s time kako školski udžbenici te plan i program rada nisu prilagođeni darovitimima stoga su im potrebni dodatni programi u malim grupama unutar redovne škole. Istaknuta je potreba za dodatnim financijskim sredstvima za rad s darovitimima i dodatnom edukacijom.

Stavovi su o darovitim učenicima neutralni, a o programima za darovite pozitivni. Učitelji su zadovoljni pojedinim aspektima predmeta koji predaju te je to zadovoljstvo povezano sa stavovima o darovitimima i o programima za darovite. Stavovi o darovitimima pozitivniji su što je veće zadovoljstvo udžbenicima i opremljenošću škole, a manje zadovoljstvo dodatnom opremom.

Ključne riječi: daroviti učenici, mišljenje i stavovi, mišljenje i stavovi učitelja o darovitim učenicima, edukacija o darovitosti, programi za darovite

UVOD

Učitelj je najvažnija osoba za razvoj darovitosti, ti u sustavu odgoja i obrazovanja. On treba poštovati darovite učenike, njihove mogućnosti, te skrbiti o razvoju njihovih sposobnosti i na taj način priznavati pravo na različitost (Cvetković-Lay i Sekulić Majurec, 1998.). „Zadaća učitelja je opažati znakove darovitosti i započinjati proces njenog svjesnog razvijanja jer je upravo školsko doba ‘zlatno doba’ za razvoj pojedinca“ (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004.). Učiteljeva potpora darovitim učenicima pridonosi potpunijem razvoju njihove osobnosti, a osobito stavovima prema spoznavanju, razvoju mišljenja, posebno kritičkoga i stvaralačkog, samostalnosti, sposobnosti za uspješnu suradnju i zajednički rad s vršnjacima i odraslima (Đorđević, 1989.). Uspješnost učitelja u radu s darovitim

učenicima ovisi o njegovim sposobnostima, o njegovu znanju, interesima, sklonostima, ali s druge strane i o stavovima prema darovitosti općenito, darovitoj djeci, a posebno prema darovitim učenicima (Koren, 1996.).

Intenzivne rasprave o zanemarenosti darovite djece provode se tek posljednjih desetak godina. Unatoč donesenim zakonima, prema kojima su škole obvezne brinuti se o darovitim učenicima, i danas se, kada se povede razgovor o njima, najčešće iskazuju suprotna mišljenja. Pa tako veliki broj učitelja u današnje vrijeme ima negativan stav prema darovitosti i darovitim učenicima. Razlog je u tomu što ti učitelji osjećaju povećanu odgovornost, osjećaju potrebu i pritisak za promjenom i adaptacijom rada, programa, odnosa, poljuljan im je osjećaj vlastite kompetentnosti, osjećaju otpor prema povećanim zahtjevima, opsegu posla i vremenskom opterećenju zbog rada s darovitima. Jako je važno proširiti znanje učitelja o darovitosti, omogućiti im permanentno usavršavanje za rad s darovitim učenicima, potaknuti njihovu osjetljivost za prisutnost darovite djece u odgojnim skupinama te im pomoći da što bolje razumiju darovito dijete i sve njegove posebnosti koje ga čine darovitim (prema Koren, 1989.).

„Darovitost se definira i kao neobičnost, iznimnost ponašanja koje se ogleda u boljem, kvalitetnijem, značajnijem rezultatu ili produktu nego što ga postižu ostali pojedinci sa sličnim karakteristikama“ (Čudina-Obradović, 1991.). „Darovitost se ogleda u bržem i izrazito dobrom pamćenju, kvalitetnijem mišljenju, povezivanju, bržem razumijevanju i ovladavanju različitim sadržajima, u boljem rezultatu u svim ili samo nekim područjima znanja, vještina i sposobnosti nego što ga postižu ostali učenici iste dobi. Prema Vlahović-Šestić indikatori darovitosti su uspješno rješavanje problema i usvajanje znanja“ (Vlahović-Šestić, 2002.). Školski sustav pokušava odgovoriti potrebama darovitih kroz akceleraciju i obogaćenje programa. Akceleracija je skup mjera i postupaka kojima se najuspješnijim učenicima omogućuje brže napredovanje kroz standardni školski program, iz razreda u razred, i ranije završavanje škole. U našim školama primjenjuju se dva oblika akceleracije, ulazak u školu prije uobičajene dobi za upis i preskakanje razreda. U nekim stranim zemljama, te u prijedlogu Nacionalnog kurikulumu iz 2009., spominje se još jedan oblik akceleracije – akceleracija u predmetu (učenik se za jedan ili više predmeta smješta s naprednijim razrednim stupnjem, ali nije upisan u viši razred). O tomu koliko je sama akceleracija dobra i koji je oblik akceleracije najbolji, mišljenja se razilaze. Iako se pokazalo da dobro utječe na intelektualni razvoj djeteta, postoje mnoge prijetnje njegovu socijalnom i emocionalnom razvoju. Obogaćenje s druge strane označuje skup postupaka kojima se horizontalno proširuje postojeći nastavni plan. Daroviti učenici ostaju u razredu kojem po dobi pripadaju uz dodatne zadatke tijekom nastave i/ili dodatnu nastavu i izvannastavne aktivnosti. Tako su izbjegnuti problemi socijalne prilagodbe koji se mogu javiti kod akceleracije. U našim školama većinom se s darovitom dje-

com radi kroz dodatnu nastavu u obliku pripreme učenika za školska, županijska i državna natjecanja iz pojedinih predmeta.

Dakle, ono što bi trebalo ići uz prepoznavanje darovitosti i identificiranje učenika kao takvih jest obrazovni program u kojem će daroviti učenici uspjeti razviti svoje potencijale. Ipak, po mnogim stručnjacima za područje darovitosti, obrazovni programi u Hrvatskoj napravljeni su za prosječnu djecu, a oni koji odstupaju od toga imaju velikih problema pri osiguravanju sredstava za rad s darovitim učenicima.

U složenoj i raznovrsnoj problematici razvijanja darovitosti zaseban problem čine stavovi prema darovitosti: stavovi društva općenito, stavovi roditelja, učitelja, vršnjaka, pa i same darovite djece. Osobito su važni stavovi učitelja, jer oni izravno utječu na način i količinu angažmana učitelja u radu s darovitima. Učitelj darovitih učenika mora imati pozitivan stav prema darovitosti, istraživački um, bogat fond znanja, dovoljno energije, mora biti kreativan i entuzijast te vjerovati u osobne mogućnosti u radu s darovitima (prema Ozimec, 1987.). U svome istraživanju Baldwin (1993.; prema Vizek Vidović i sur., 2003.) potvrđuje većinu tih osobina učitelja i navodi nove. Bitno je ispitati kakve su osobine učitelja koji sudjeluju u identifikaciji darovitih i radu s njima te ih pokušati razvijati.

Freeman je u Engleskoj provela istraživanje na 63 osnovne i srednje škole. Ispitivani su stavovi pedagoških voditelja (učitelja) prema edukaciji darovitih učenika te je utvrđeno da oni nisu za posebne edukativne sadržaje s darovitim učenicima i da većinom smatraju kako se sve dječje potrebe mogu zadovoljiti unutar individualno usmjerenoga odgojno-obrazovnog procesa u redovnim školama (prema Urban, 1986.).

Stavove prema specifičnoj edukaciji darovitih učenika ispitivao je Tilsley (1981.) na uzorku od 182 učitelja srednjih škola u Velikoj Britaniji. Učitelji su bili za organiziranje specifične obuke za darovite učenike, ali u sklopu obogaćenih programa u redovnoj školi. Smatraju da bi darovitima trebalo zajamčiti više pozitivnih edukativnih stavova, više pozitivnih specifičnih pristupa i veći broj specifičnih oblika potpore (prema Urban, 1986.).

U sklopu istraživanja stavova prema sustavu edukacije u Njemačkoj većina je učitelja smatrala da je darovitoj djeci nužna specijalna edukativna pažnja, ali su istovremeno protiv specijalnih škola za darovite (prema Urban, 1986.).

Ispitivanja stavova učitelja o darovitoj djeci provedena su i u Kanadi. U jednom od tih ispitivanja anketirano je 168 učitelja osnovne i srednje škole. Njihovi su stavovi ispitani upitnikom o stavovima prema darovitosti i prema uslugama koje treba ponuditi darovitim i talentiranim učenicima (prema Cvetković-Lay, 2002.). Pokazalo se da su učitelji za specifičnu obrazovnu podršku za darovite učenike, za uvažavanje potreba i prava takvih učenika. U drugom ispitivanju u Kanadi utvrđeno je da učitelji imaju ambivalentan stav prema darovitim učeni-

cima (Megay-Nespoli, 2001.). Godine 2005. također je provedeno istraživanje u kojem su sudjelovala 262 učitelja i kojim je utvrđeno da postoji statistički značajna razlika između stavova učitelja koji su bili uključeni u posebna osposobljavanja za rad s darovitim učenicima od učitelja koji nisu bili uključeni u ta osposobljavanja – učitelji koji su osposobljeni za rad s darovitim učenicima imaju pozitivnije stavove prema takvim učenicima i radu s njima (McCoach i Siegle, 2005.).

U Newmanu (Georgia, SAD) istraživanjem je također dokazano da osposobljavanje učitelja za rad s darovitim učenicima utječe na razvoj pozitivnih stavova tih učitelja prema darovitim učenicima i prema posebnim programima za rad s njima (Williams, 2005.).

U istraživanju Morrisa god. 1987. pokazalo se da postoji pozitivna povezanost znanja o darovitosti i stavova o darovitim učenicima.

U Hrvatskoj je Ivan Koren 1996. godine ispitao 342 učitelja osnovnih škola o njihovim stavovima o darovitosti i darovitim pojedincima. Utvrdio je da se stavovi učitelja znatno razlikuju. Osnovni trendovi stavova učitelja jesu pozitivan odnos prema ranoj identifikaciji darovitih i društvenom organiziranju potpore njihovu razvoju i, s druge strane, odbacivanje nekih stereotipa, primjerice onih da identifikacija i poseban tretman dovode do pojave negativnih karakternih osobina kod takvih pojedinaca te da se daroviti mogu sami snaći bez odgovarajuće društvene pomoći. Pokazalo se da struka i radno iskustvo djelomično utječu na stavove učitelja prema nekim pitanjima darovitosti.

Na temelju provedenih istraživanja možemo zaključiti da učitelji zauzimaju pretežno pozitivan stav prema darovitosti i darovitim učenicima. Istovremeno se protive školama za darovite smatrajući da daroviti učenici mogu zadovoljiti potrebe unutar individualno usmjerenoga odgojno-obrazovnog procesa u redovnim školama. U društvu postoje pozitivni, negativni i ambivalentni stavovi prema darovitosti i darovitim učenicima. Obrazovanje darovitih u budućnosti moglo bi biti „isključivo unutar reformirane škole, koja će radi postizanja odličnosti u obrazovanju povećati kvalitetu učitelja, reorganizirati sadržaj i kvalitetu nastavnih programa, te omogućiti maksimalnu individualizaciju u njihovu savladavanje. U takvom integriranom pristupu rad s darovitima odvija se u redovnoj školi“ (Čudina-Obradović, 1991., str. 156-157).

Naše je školstvo predugo ostavljalo darovite učenike postrani, te je manje ulagalo u one koji cjelokupnoj zajednici mogu pružiti više. Budući da je napredak visoko razvijenih zemalja omogućen upravo adekvatnim ulaganjem u razvitak darovitih pojedinaca, neosporno je da učitelji moraju imati pozitivan stav prema darovitosti i darovitim učenicima (prema Strugar, 1988.). U ovom će se radu ispitati iskustvo i mišljenje učitelja dviju splitskih i jedne solinske osnovne škole o različitim komponentama rada s darovitim učenicima, utvrditi njihovi stavovi

o darovitim učenicima i programima za darovite te utvrditi povezanost sa zadovoljstvom pojedinim komponentama predmeta koji učitelj predaje i predmetom općenito kako bi se dobio uvid u inicijalno stanje u školi te provela što bolja edukacija učitelja o darovitosti.

Cilj i problemi istraživanja

Cilj je istraživanja utvrditi iskustvo i mišljenje učitelja o pojedinim aspektima darovitosti i obrazovanja darovitih, te odnos između zadovoljstva učitelja pojedinim aspektima predmeta koji predaju i predmetom općenito i njihovih stavova o darovitim učenicima i programima za darovite.

Kako bi se to istražilo, postavljena su četiri problema istraživanja:

1. Ispitati iskustvo i mišljenje učitelja osnovnih škola o radu s darovitim učenicima
2. Provjeriti postoji li razlika u zadovoljstvu pojedinim aspektima predmeta i ukupnom zadovoljstvu predmetom, stavu prema darovitim, programima za darovite s obzirom na rad u višim ili nižim razredima, godinama radnog staža i vođenju dodatnih programa
3. Utvrditi povezanost između zadovoljstva učitelja pojedinim aspektima predmeta koji predaju, ukupnog zadovoljstva učitelja predmetom te stavova učitelja prema darovitim učenicima i programima za darovite
4. Utvrditi može li se na stav o darovitosti i programima za darovite utjecati mijenjanjem zadovoljstva pojedinim aspektima nastavnog predmeta

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Sudionici istraživanja

Podaci u istraživanju prikupljeni su od 68 učitelja u tri osnovne škole, i to OŠ „Mertojak“ (10), Split, OŠ „Visoka“ (11), Split, te OŠ don Lovre Katića (47), Solin, u kojima se ne provodi sustavna identifikacija darovitih učenika.

Upitnik je ispunilo sedam učitelja i 61 učiteljica u dobi od 25 do 65 godina, s prosječnom dobi od 44 i prosječnim radnim stažem od 18 godina (min. = 1, max. = 42). U uzorku učitelja postoji 26 njih koji su veći dio staža proveli radeći u nižim razredima, 39 učitelja koji su veći dio staža proveli u višim razredima i tri učitelja koji su podjednako dugo radili u višim i nižim razredima.

Bitno je napomenuti da je planirani uzorak bio puno veći; naime, OŠ „Mertojak“ ima 60 učitelja, OŠ „Visoka“ 30, a OŠ don Lovre Katića 62 učitelja.

Mjerni instrumenti

Upitnik za učitelje preuzet je iz Ljetne psihologijske škole studenata i profesora Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu „Stanje i potrebe

nadarenih učenika u Hrvatskoj“. Sastoji se od 34 pitanja kojima se prikupljaju demografski podaci o učiteljima, njihovo mišljenje o redovnom školskom programu, programima za darovite te darovitim učenicima općenito. U sklopu upitnika nalazi se i skala stavova o darovitim učenicima te skala stavova o programima za darovite. Skala stavova prema darovitim učenicima sadrži 20, a prema programima za darovite 15 čestica. Svakoj čestici pridružena je Likertova skala od pet stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem) putem koje sudionici izražavaju stupanj slaganja s pojedinom tvrdnjom. Također se ispituju uvjeti rada s darovitima te potreba za dodatnom edukacijom i sredstvima. Ako učitelji takvih iskustava nemaju, nastoji se doznati iz kojih razloga ne rade s darovitima.

Postupak

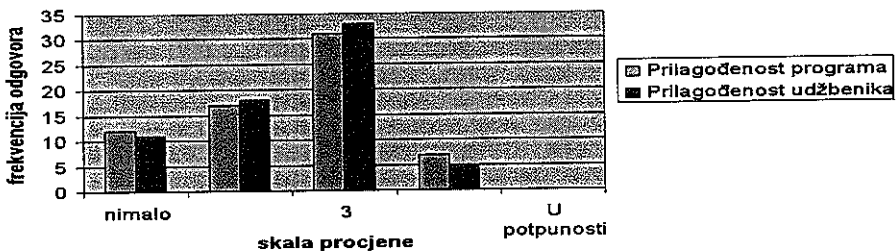
Na učiteljskim vijećima škole stručni suradnik škole ukratko je opisao ciljeve i svrhu istraživanja te zamolio učitelje da ispune upitnike samostalno, u svoje slobodno vrijeme, i vrate ga stručnom suradniku u roku od tri dana.

REZULTATI:

Mišljenje o darovitima

Iako se iz razgovora sa stručnom službom doznalo da se u školama ne provodi identifikacija darovitih učenika, 16 posto učitelja (11) smatra da se u školi identifikacija provodi, dok njih 87 posto smatra da je takva identifikacija potrebna.

Pitali smo učitelje za mišljenje koliko je postojeći školski sustav prilagođen darovitim učenicima. Orijehtirali smo se na prilagođenost programa i prilagođenost školskih udžbenika. Učitelji smatraju da su redovni program ($M = 2,49$, $sd = 0,9$) i školski udžbenici ($M = 2,48$, $sd = 0,8$) loše prilagođeni darovitim učenicima. Na grafičkom prikazu može se vidjeti da najveći broj učitelja smatra kako su i program i udžbenici srednje prilagođeni, ali zanimljivo je da nijedan učitelj ne smatra da su u potpunosti prilagođeni darovitim učenicima, dok manje od deset posto učitelja smatra da su prilagođeni nešto više od prosjeka.

Graf 1. Prilagođenost nastavnog programa i udžbenika darovitim učeicima (N=68)

Ispitano je i mišljenje o načinima školovanja darovitih učenika. Da bi trebalo formirati posebne škole/razrede za darovite, smatra 24 posto učitelja, 39 posto ih smatra da bi daroviti trebali preskakati razrede, dok 75 posto učitelja drži da su potrebni posebni programi za darovite.

Posebni programi za darovite mogu se provoditi individualno i grupno. Od ukupno 66 učitelja koji su dali odgovor na ovo pitanje, njih 23 (34%) smatra da je s darovitima bolje raditi individualno, dok ih 43 (65%) smatra da je bolje raditi grupno. Od ukupnog broja učitelja koji su preporučili optimalan broj darovitih učenika u grupi (39), njih 19 (49%) smatra da je optimalan broj učenika u grupi 2-5, dok njih 20 (51%) smatra da je optimalan broj učenika 6-12. Nijedan učitelj nije izjavio da bi optimalan broj učenika bio veći od 12.

Iz tablice 1 vidi se da najveći dio učitelja (oko 50%) smatra kako je najbolje birati darovite prema uspjehu iz predmeta koji učitelj predaje te preporuci psihologa i pedagoga, dok otprilike 40 posto učitelja smatra da je najbolje birati darovite prema testovima inteligencije i preporuci drugih učitelja. Samo 10-ak posto učitelja drži da je najbolji način odabira darovitih prema općem uspjehu i da se sami javljaju.

Postavljeno je pitanje učiteljima jesu li prošli kakvu dodatnu edukaciju za rad s darovitima, na što je, od 67 učitelja koji su dali odgovor na to pitanje, njih 62 (93%) odgovorilo kako nije prošlo dodatnu edukaciju, a samo njih pet (7%) prošlo je dodatnu edukaciju za rad s darovitima. Jedan je učitelj dodatnu edukaciju prošao u okviru doškoloavanja, dva učitelja za rad s darovitima u matematici i dva učitelja u okviru stručnih seminara vezanih uz natjecanja učenika. Osim toga, učitelji su pitani bi li željeli proći takvu edukaciju te je, od ukupno 65 njih, 47 (72%) izjavilo da žele, dok ih je 18 (28%) izjavilo da to ne žele (tablica 2).

Tablica 1. Najbolji način odabira darovitih učenika za dodatne programe

Način odabira darovitih za posebne programe	f	%
Prema uspjehu iz predmeta	34	50
Prema općem uspjehu	8	12
Prema uspjehu na testu inteligencije	29	43
Prema preporuci psihologa/pedagoga	33	49
Prema preporuci drugih učitelja	27	40
Da se sami javljaju	9	13

Zanimalo nas je postoje li specifičnosti učitelja koji ne žele dodatnu edukaciju za rad s darovitima pa se inspekcijom u rezultate može vidjeti da su to pretežno učitelji koji ne vode dodatne programe, te 50 posto njih ne želi raditi s darovitima.

Tablica 2. Odgovori na pitanja o dodatnoj edukaciji o radu s darovitima, dodatnim programima za darovite te želji za rad s darovitima

Pitanja u upitniku	DA			NE	
	N	f	%	f	%
Jeste li prošli dodatnu edukaciju o radu s darovitima?	5	7,5	62	92,5	67
Želite li dodatnu edukaciju o radu s darovitima?	65	47	72,3	18	27,7
Vodite li nekakve dodatne programe?	65	28	43,1	37	56,9
Vodite li programe samo za darovite?	29	9	31	20	69
Biste li željeli raditi s darovitima?	52	41	78,8	11	21,2

U tablici 2 može se vidjeti da od ispitanih učitelja, njih 28 vodi dodatne programe, a 37 ne vodi takve programe. Učitelji koji vode dodatne programe jesu oni koji podjednako predaju u svim razredima te njih 88 posto smatra da je potrebna identifikacija darovitih, 78 posto smatra da daroviti ne trebaju ići u posebne škole/razrede, 40 posto drži da bi trebali preskakati razrede, a 60 posto da ih ne bi trebali preskakati. Usto, 71 posto tih učitelja smatra da su potrebni posebni programi za darovite; od toga 43 posto smatra da je s darovitima najbolje raditi individualno, a 57 posto da je najbolje raditi grupno. Dodatnu edukaciju za rad s darovitima želi 75 posto učitelja.

Od ukupnog uzorka učitelja, samo devet njih (13%) vodi programe namijenjene isključivo darovitim učenicima. Za te programe odabir je sudionika prema uspjehu iz predmeta koji predaju ili da se učenici sami javljaju.

Učitelje koji ne vode dodatne programe pitali smo što bi im pomoglo u pokretanju programa za darovite. Iz tablice 3 može se vidjeti kako 70 posto učitelja smatra da im je potrebna financijska potpora i edukacija za potencijalne voditelje, 60 posto da bi im pomogli standardizirani testovi za određivanje darovitosti te državna strategija i program rada s darovitima, dok ih 54 posto smatra da bi pomoglo opće educiranje učenika, profesora i roditelja. Najmanje njih (34%) smatra kako bi pomogla pomoć i podrška savjetnika iz AZOO-a.

Tablica 3. Mišljenje učitelja koji ne vode dodatne programe što bi pomoglo u pokretanju programa za darovite (N = 37)

Vrsta pomoći za pokretanje programa za darovite	Ne vode dodatne programe u školi	
	f	%
Financijska potpora	26	70
Standardizirani testovi za određivanje darovitosti	22	60
Edukacija za potencijalne voditelje	26	70

Opće educiranje učenika, profesora i roditelja	20	54
Državna strategija i program rada s darovitim učenicima	22	60
Pomoć i podrška savjetnika iz Agencije za odgoj i obrazovanje	13	35
Nešto drugo	1	2

Na pitanje bi li željeli raditi s darovitima, 52 sudionika dala su odgovor; njih 41 (78%) žele, a njih 11 (21%) ne žele raditi s darovitima.

Kao razlog zašto ne vode programe za darovite (tablica 4), 47 posto učitelja navodi nedostatak vremena, 27 posto nedostatnu potporu škole, 15 posto nezainteresiranost učenika, dok samo tri posto smatra da takvi programi nisu potrebni. Sedamnaest posto učitelja navodi druge razloge, kao što su nepostojanje tehničkih uvjeta, nepredviđenost u satnici, neadekvatni uvjeti, nedostatak potpore državnih institucija ili nepostojanje darovitih učenika u razredu.

Tablica 4. Razlozi zbog kojih učitelji ne vode programe namijenjene radu s darovitima (N = 59)

Razlozi	f	%
Smatram da dodatni programi nisu potrebni	2	3
Nedostatak vremena	18	47
Nezainteresiranost učenika	9	15
Nedostatna potpora škole	16	27
Ostalo	17	28

Zadovoljstvo pojedinim aspektima predmeta i predmetom koji učitelji predaju te stav o darovitima i programima za darovite

Provjeravanjem zadovoljstva pojedinim aspektima predmeta i predmetom koji predaju (tablica 5) može se uočiti da su učitelji prosječno zadovoljni svojim nastavnim planom i programom, kvalitetom udžbenika, opremljenošću škole te predmetom koji predaju. Ukupno je zadovoljstvo predmetom prosječna vrijednost zadovoljstva pojedinim aspektima predmeta.

Učitelji imaju neutralan stav o darovitim učenicima ($M = 3,29$, $sd = 0,47$), a pozitivan o programima za darovite ($M = 4,07$, $sd = 0,317$). T-testom utvrđeno je da učitelji imaju statistički značajno bolji stav o programima za darovite nego o darovitim učenicima ($t = 16,77$, $p < 0,01$).

Tablica 5. Zadovoljstvo određenim aspektima predmeta koji učitelji predaju i stavovi o darovitima i programima za darovite

Aspekti predmeta		N	M	SD
	Nastavni plan i program	67	3,60	,799
	Kvaliteta udžbenika	64	3,78	,701
	Opremljenost škole	67	3,69	,957
	Dostupnost nastavnih pomagala	68	3,62	1,008
	Ukupno zadovoljstvo predmetom	64	3,67	,628
Stavovi				
	Stavovi o darovitima	68	3,29	,317
	Stavovi o programima za darovite	68	4,07	,47

S obzirom na to predaju li u višim ili nižim razredima kod učitelja postoji razlika u zadovoljstvu opremljenošću škole, i to takva da su učitelji koji predaju u nižim zadovoljniji od onih koji predaju u višim razredima ($t = 2,009$, $p < 0,05$).

Stav učitelja prema programima za darovite i darovitim učenicima s obzirom na to predaju li u nižim ili višim razredima razlikuje se na razini značajnosti s mogućnošću pogreške od pet posto ($t = 1,993$, $p < 0,05$), tako da učitelji nižih razreda imaju pozitivnije stavove o programima za darovite od učitelja viših razreda. Na razini značajnosti od šest posto, koja se ne uzima kao statistički značajna razlika ali je tumačimo zbog malog uzorka, učitelji viših i nižih razreda razlikuju se u stavovima prema darovitima ($t = 1,905$, $p < 0,06$). Učitelji nižih razreda imaju pozitivnije stavove prema darovitim učenicima.

S obzirom na godine staža u školstvu učitelje smo podijelili u tri skupine: na učitelje koji imaju manje iskustva (1-9 godina staža), na učitelje koji imaju srednje iskustva (10-25 godina staža) te na učitelje koji imaju puno iskustva (25-42 godina staža). Učitelji se s obzirom na godine staža razlikuju po zadovoljstvu opremljenošću škole ($F = 3,483$, $p < 0,05$) i ukupnom zadovoljstvu predmetom ($F = 3,229$, $p < 0,05$). Post hoc analiza zadovoljstva učitelja opremljenošću škole pokazala je da među učiteljima s malo i srednje radnog staža ne postoji značajna razlika, dok se obje skupine razlikuju u zadovoljstvu opremljenošću škole od učitelja s puno godina radnog staža ($t_{mp} = 2,098$, $t_{sp} = 2,302$, $p < 0,05$). Prema ukupnom zadovoljstvu predmetom koji predaju, post hoc analizom utvrđeno je da su učitelji s malo godina radnog staža zadovoljniji predmetom koji predaju nego učitelji s puno godina radnog staža ($t_{mp} = 2,335$, $p < 0,05$).

S obzirom na godine staža ne postoji statistički značajna razlika kod učitelja u stavovima o darovitima nego samo u stavovima o programima za darovite ($F = 4,014$, $p < 0,05$) – tako učitelji koji imaju malo i srednje godina staža imaju po-

zitivnije stavove o programima za darovite od onih koji imaju puno godina staža ($t_{mp} = 2,573$, $p < 0,01$, $t_{sp} = 2,008$, $p < 0,05$).

Oni učitelji koji vode dodatne programe i oni koji ih ne vode ne razlikuju se ni po jednom aspektu predmeta koji predaju i općenitom zadovoljstvu predmetom.

Također, učitelji koji vode dodatne programe i oni koji ih ne vode statistički značajno se razlikuju u svome stavu prema darovitim učenicima ($t = 2,99$, $p < 0,01$). Oni učitelji koji vode dodatne programe imaju pozitivniji stav prema darovitim učenicima od onih koji te programe ne vode.

Povezanost između zadovoljstva učitelja pojedinim aspektima predmeta koji predaju, ukupnog zadovoljstva učitelja predmetom te stavova učitelja prema darovitim učenicima i programima za darovite

Predmet je interesa ovog istraživanja utvrđivanje povezanosti između pojedinih aspekata zadovoljstva učitelja predmetom koji predaju i predmetom općenito, te njihova stava o darovitim učenicima i programima za darovite (tablica 6.).

Ukupno zadovoljstvo predmetom koji predaju u pozitivnoj je korelaciji sa svim aspektima predmeta koji predaju, stavom prema darovitim i programima za darovite.

Pokazalo se da su učitelji koji su zadovoljniji nastavim planom i programom zadovoljniji i kvalitetom udžbenika ($r = 0,667$). Oni učitelji koji su zadovoljniji opremljenošću škole zadovoljniji su i dostupnošću nastavnih pomagala ($r = 0,784$).

Učitelji koji imaju pozitivniji stav o darovitim učenicima zadovoljniji su kvalitetom udžbenika ($r = 0,441$) i opremljenošću škole ($r = 0,287$) te imaju pozitivniji stav prema programima za darovite ($r = 0,583$).

Tablica 6. Povezanost između zadovoljstva učitelja pojedinim aspektima predmeta koji predaju, ukupnog zadovoljstva učitelja predmetom te stavova učitelja prema darovitim učenicima i programima za darovite

	Zadovoljstvo nastavim planom i programom	Zadovoljstvo kvalitetom udžbenika	Zadovoljstvo opremljenošću škole	Zadovoljstvo dostupnošću nastavnih pomagala	Rezultat u stavu prema programima za darovite	Rezultat u stavu o darovitim učenicima	Ukupno zadovoljstvo predmetom
Zadovoljstvo nastavim planom i programom	1	0,667(**)	0,169	0,116	0,165	0,238	0,736(**)
Zadovoljstvo kvalitetom udžbenika	0,667(**)	1	0,234	0,193	0,243	0,441(**)	0,763(**)

Zadovoljstvo opremljenošću škole	0,169	0,234	1	0,784(**)	0,184	0,287(*)	0,729(**)
Zadovoljstvo dostupnošću nastavnih pomagala	0,116	0,193	0,784(**)	1	0,038	0,097	0,613(**)
Rezultat u stavu prema programima za darovite	0,165	0,243	0,184	0,038	1	0,583(**)	0,284(*)
Rezultat u stavu o darovitim učenicima	0,238	0,441(**)	0,287(*)	0,097	0,583(**)	1	0,424(**)
Ukupno zadovoljstvo predmetom	0,736(**)	0,763(**)	0,729(**)	0,613(**)	0,284(*)	0,424(**)	1

* - statistički značajna razlika $p < 0,05$

** - statistički značajna razlika $p < 0,01$

Predviđanje stava o darovitima i programima za darovite na temelju zadovoljstva pojedinim aspektima predmeta

Kako bismo provjerili može li se predvidjeti stav o darovitim učenicima i programima za darovite pomoću zadovoljstva pojedinim aspektima nastavnog predmeta koji učitelj predaje, proveli smo dvije regresijske analize.

Pokazalo se da stav o darovitosti ovisi o zadovoljstvu pojedinim aspektima predmeta koji učitelj predaje ($R = 0,533$, $F = 5,866$, $p < 0,001$). Objašnjena količina zajedničke varijance iznosi $R^2 = 0,285$. To znači da otprilike trideset posto stava o darovitosti ovisi o zadovoljstvu pojedinim aspektima predmeta koji učitelj predaje. Što je veće zadovoljstvo udžbenicima ($\beta = 0,436$), opremljenošću škole ($\beta = 0,475$) i manja dostupnost nastavnih pomagala ($\beta = -0,346$) stav će biti pozitivniji. Zadovoljstvo nastavnim planom i programom predmeta koji učitelj predaje nije se pokazalo statistički značajnim u objašnjenju stava o darovitima.

Stav o programima za darovite ne može se predviđati na temelju zadovoljstva pojedinim aspektima predmeta koji učitelj predaje.

RASPRAVA

Istraživanje je provedeno kako bi se utvrdilo mišljenje i stavovi učitelja o darovitim učenicima i različitim sadržajima vezanima uz njihovu identifikaciju i obrazovanje.

Bitno je odmah napomenuti da, unatoč tomu što se u navedenim školama ne provodi identifikacija darovitih, 16 posto učitelja smatra da se takva identifikacija provodi, što pokazuje nezainteresiranost jednog dijela učitelja i njihovu neupućenost u pitanja darovitosti. S druge strane, 87 posto učitelja smatra da je takva identifikacija potrebna, što upućuje na to da veći dio učitelja ipak smatra kako bi se darovitima trebalo baviti.

Kod obrazovanja darovitih smatrala se bitnom prilagođenost udžbenika i nastavnog plana i programa darovitim učenicima. Učitelji smatraju da su školski program i školski udžbenici loše prilagođeni učenicima, te iz grafa 1 možemo vidjeti da nijedan učitelj ne smatra da su u potpunosti prilagođeni darovitima. U istraživanju koje su proveli studenti psihologije rezultati su ipak malo pozitivniji, ali u tom uzorku postoje i učitelji koji sustavno rade s darovitim učenicima. Iz ovoga je jasno da učitelji uočavaju potrebu za nadopunom nastavnog plana i programa kako bi se udovoljilo potrebama darovitih. Kao što je u uvodnom dijelu rečeno, postoje dva načina takve nadopune, a to su akceleracija i obogaćenje. Većina učitelja preferira obogaćenje u odnosu na akceleraciju u obliku preskakanja razreda. Takvi se nalazi mogu objasniti otporom učitelja prema promjenama i dodatnim obvezama koje mogu narušiti trenutačno stanje. Svaka promjena unosi nemir i dolazak novoga, „drukčijeg“ učenika u razred zahtijeva veći angažman oko ponovne uspostave ravnoteže u razredu. Osim toga, postoji uvriježeno mišljenje da je za razvoj djece poželjno da budu među svojim vršnjacima. U obliku obogaćenja učitelj može ponuditi učenicima, u okviru redovne ili dodatne nastave, dodatne sadržaje koji su im potrebni uz zadržavanje dosadašnje razredne strukture. Na taj način izbjegnuti su problemi socijalne prilagodbe koji se mogu javiti kod akceleracije. Suvremena literatura također preferira obogaćenje.

Većina učitelja smatra da daroviti ne bi trebali pohađati posebne škole i razrede, što je u skladu s današnjim trendom integracije djece s posebnim potrebama u svrhu stvaranja heterogenog okruženja učeniku, te s istraživanjem Urbana (1986.) u kojem se navodi da su učitelji protiv specijalnih škola za darovite. Takvi posebni razredi i škole mogu dodatno etiketirati djecu te se na taj način potiče elitizam.

Posebni programi za darovite mogu se provoditi individualno i grupno. Dok 35 posto učitelja smatra da je s darovitimima najbolje raditi individualno, 65 posto njih drži da je najbolje raditi grupno. Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih previđa individualni mentorski rad i rad u skupinama. Moguće je da učitelji preferiraju rad u skupinama zbog toga što školski sustav u praksi honorira jedino grupni rad ili zbog toga što grupni rad potiče interakciju i kompeticiju među članovima grupe, a koja može rezultirati većom motivacijom i međusobnim nadopunjavanjem znanja. Većina učitelja smatra da bi se grupe trebale sastojati od 2 do 12 polaznika, s tim da podjednako misle da bi trebalo biti

2-5 i do 12 učenika u grupi. Taj je broj sličan broju od osam učenika koji nameće Pedagoški standard kao maksimalan broj učenika dodatne nastave. U malim grupama učitelji bolje kontroliraju rad djece i bolje ih usmjeravaju k napretku.

Učitelji smatraju da je darovite najbolje birati (tablica 1) prema uspjehu iz predmeta i prema preporuci pedagoga i psihologa, zatim prema rezultatu na testu inteligencije i preporuci drugih učitelja. Ta mišljenja jesu djelomično u skladu s literaturom. Naime, identifikacija je darovitog učenika timski rad učitelja (razrednog vijeća) i stručne službe škole, ali u nekim školama nema psihologa pa identifikacija čini dodatni trošak. S druge strane, loš uspjeh iz pojedinog, a nekad čak i iz većine predmeta ne znači da učenik nije darovit. U svome istraživanju Pegnato i Birch (1959., prema George 2003.) pokazali su da učitelji nisu dobri u identifikaciji darovitih učenika, ali da se učiteljeva prosudba može značajno poboljšati njegovom dodatnom edukacijom.

U svjetlu tih spoznaja učitelji su upitani jesu li su prošli ikakvu dodatnu edukaciju za rad s darovitima; samo ih je sedam posto (njih pet) prošlo takvu edukaciju. Iz ovog se može pretpostaviti da učitelji nisu zainteresirani za edukacije, ali njih 72 posto izjavilo je da želi dodatne edukacije. Ovaj podatak pokazuje postojanje motiviranosti učitelja za dodatno obrazovanje, te potrebe za tim, jer je edukacija nužan preduvjet za kvalitetan rad s darovitima. Oni učitelji koji su izjavom da ne žele dodatnu edukaciju o darovitima pokazali svoju nemotiviranost za rad s njima u većini slučajeva ne vode dodatne programe, te polovica njih ne želi ni raditi s darovitim učenicima.

Pokazalo se da samo devet učitelja vodi dodatne programe za darovite, a učenike u te skupine biraju prema uspjehu iz predmeta koji predaju i učenici se sami javljaju, dok 43 posto učitelja općenito vodi dodatne programe. Ipak, veći broj učitelja ne vodi dodatne programe. Neki od njih to ne rade zbog nedostatka vremena, nedostatne potpore škole, nezainteresiranosti učenika, nepostojanja tehničkih uvjeta, nepredviđenosti u satnici, neadekvatnih uvjeta, nedostatka potpore državnih institucija i nepostojanja darovitih učenika u razredu, dok neki učitelji smatraju da takvi programi nisu potrebni. Na pitanje što bi im pomoglo pri provođenju dodatnih programa za darovite (tablica 3) odgovaraju najviše financijska potpora, edukacija za potencijalne voditelje, testovi za određivanje darovitosti, državna strategija i program rada s darovitim učenicima, opće educiranje učenika, profesora i roditelja te podrška AZOO-a. Ovi podaci pokazuju da, iako postoji napisan pravilnik o radu s darovitim učenicima, postoji i premalo osiguranih sredstava koja potpomažu rad s darovitima. Loši uvjeti u školama te nedovoljna educiranost učitelja o toj problematici stvaraju nepoticažno okruženje pa se zbog toga zanemaruje jedna bitna skupina učenika.

Učitelji su pokazali zadovoljstvo (tablica 5) pojedinim aspektima predmeta koji predaju te samim predmetom. Oni koji predaju višim i nižim razredima u

tom se smislu razlikuju jedino po tomu što su učitelji koji predaju nižim razredima zadovoljniji opremljenošću škole. Mogući je razlog to što učitelji koji predaju nižim razredima imaju slične potrebe za dodatnom opremom te je grupno traže, dok učitelj koji predaje samo jedan predmet treba specifičan materijal samo za taj predmet, a koji on treba individualno tražiti. Pokazalo se također da su učitelji koji imaju malo i srednje radnog staža zadovoljniji opremljenošću škole od učitelja koji imaju puno godina radnog staža, te su oni koji imaju manje godina radnog staža zadovoljniji predmetom koji predaju od onih koji imaju puno godina radnog staža. To može biti zbog toga što su mlađi učitelji zadovoljni onim što imaju i još uvijek vjeruju da mogu dobiti materijale potrebne za rad, dok su stariji učitelji nakon višegodišnjeg traženja dodatne opreme vidjeli da ju je sve teže dobiti. Jedan od razloga za postojanje tih razlika može biti i u tomu što su mlađi učitelji inicijativniji i lakše traže dodatnu opremu te više simpatiziraju tehnologizaciju, dok učitelji s više godina radnog staža ne vide tehniku kao poželjnu dodatnu opremu. S obzirom na to vode li dodatne programe ili ne učitelji se ne razlikuju po zadovoljstvu pojedinim aspektima predmeta koji predaju te samim tim predmetom.

Stavovi su o darovitim učenicima ambivalentni ($M = 3,29$), što potvrđuje istraživanje autora Megay-Nespoly (2001.) te istraživanje koje su proveli McCoach i Siegle (2005.). Stavovi su o programima za darovite pozitivni (dok su u istraživanju McCoach i Siegle neutralni) i statistički značajno viši od stavova prema darovitim. Već smo u uvodu istaknuli da u društvu vladaju negativni stereotipi o darovitoj djeci te se zbog toga daroviti smatraju dosadnom, napornom djecom ili čudacima. Učitelji u ovom istraživanju nisu dovoljno educirani o programima za darovite. Stavovi o darovitim učenicima ne razlikuju se s obzirom na to predaju li učitelji u nižim ili višim razredima (na razini od 0,05 značajnosti), niti s obzirom na godine staža, nego se razlikuju jedino ovisno o tomu vode li dodatne programe ili ne. Oni učitelji koji vode dodatne programe imaju pozitivniji stav prema darovitim, što se može objasniti time što osobe prema poznatome imaju pozitivniji stav (prema Aronson i ost., 2005.); i u istraživanju Slavice Mokšić (1997.) pokazalo se da je jedini prediktor boljih stavova prema darovitim osobno iskustvo rada s njima, a pretpostavlja se da su učenici na dodatnoj nastavi najbliži darovitim. S druge strane, postoji pozitivniji stav prema programima za darovite, vjerojatno zato što su takvi programi izazov učiteljima i mogućnost samopotvrde kada je u pitanju njihova stručnost. Pokazalo se da učitelji nižih razreda imaju pozitivniji stav prema programima za darovite od učitelja viših razreda, na razini značajnosti od šest posto. To može biti zbog toga što učitelji nižih razreda imaju manje učenika kojima se moraju posvetiti, te više slobodnog vremena, jer se trebaju pripremati isključivo za nastavni sadržaj jednog razreda, dok predmetni učitelji najčešće imaju različite razrede, kojima su potrebni potpuno različiti dodatni sadržaji kako bi obogatili učeničko znanje. Učitelji koji imaju

manje i srednje godina staža imaju pozitivnije stavove o programima za darovite od onih koji imaju puno godina radnog staža. Razlog može biti to što mladi učitelji radije uče i upuštaju se u nove projekte, kao što su programi za darovite.

Ovo je istraživanje pokazalo da su učitelji koji su zadovoljni svojim predmetom zadovoljniji pojedinim aspektima tog predmeta, imaju pozitivnije stavove o darovitima i programima za darovite. Isto tako, učitelji koji su zadovoljniji nastavnim planom i programom zadovoljniji su i kvalitetom udžbenika, te oni koji su zadovoljniji opremljenošću škole zadovoljniji su i dostupnošću nastavnih pomagala. Iako navedene povezanosti nisu velike, upućuju na povezanost općeg zadovoljstva predmetom koji učitelji predaju sa svim vezanim uz školu. To znači da će zadovoljni učitelj vrlo vjerojatno surađivati u bilo kojem projektu koji se radi.

Stavovi o darovitima pozitivniji su što je veće zadovoljstvo udžbenicima i opremljenošću škole, vjerojatno jer to učiteljima olakšava pružanje dodatnih sadržaja djeci. Oni učitelji koji imaju pozitivnije stavove o darovitim učenicima, imaju i pozitivnije stavove prema programima za darovite. Praktična je implikacija ovih nalaza da kod učitelja treba njegovati zadovoljstvo predmetom koji predaju kako bi se na taj način povećala vjerojatnost što pozitivnijih stavova prema darovitim učenicima i programima za darovite.

Temeljem regresijske analize pokazalo se da se gotovo 30 posto varijance stava o darovitosti može predviđati na temelju zadovoljstva kvalitetom udžbenika, opremljenosti škole te dostupnosti nastavnih pomagala; što je veće zadovoljstvo udžbenicima, opremljenošću škole i manja dostupnost nastavnih pomagala, stav će biti pozitivniji. Moguće je da učitelji koji smatraju da imaju kvalitetne udžbenike i dobru opremljenost škole manje napora trebaju uložiti u obrazovanje ove zahtjevne skupine učenika, te zbog toga pokazuju pozitivniji stav prema njima. Što je manja dostupnost nastavnih pomagala, pozitivniji je stav prema darovitim zbog toga što daroviti učenici često zahtijevaju upotrebu nastavnih pomagala na različite načine za koje se ni učitelj ne smatra uvijek kompetentnim.

Bitno je napomenuti da je istraživanje zamišljeno na uzorku od otprilike 120 sudionika, a konačni je uzorak bio gotovo upola manji. Veliki je broj ispitanika otpao vjerojatno zbog nedovoljnog angažmana stručnih suradnika u školama, te nedovoljne zainteresiranosti i neznanja učitelja o problematici darovitih učenika. Moguće je da su rezultati o interesu učitelja za darovite učenike, koje smo dobili u ovom istraživanju, samo nusprodukt činjenice da su na upitnike odgovarali većinom učitelji koje zanima problematika darovitih, dok su oni manje zainteresirani za rad s darovitim vjerojatno odlučili ne odgovarati.

ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje pokazuje da postoji želja učitelja za identifikacijom darovitih, da žele raditi s njima te da im nedostaje edukacija o darovitosti, darovitim učenicima i radu s njima. Najveći dio učitelja slaže se s time da školski udžbenici te plan i program rada nisu prilagođeni darovitim; stoga su im potrebni dodatni programi u malim grupama unutar redovne škole. Istaknuta je potreba za financijskim sredstvima za rad s darovitim i dodatnom edukacijom, a nedostatna edukacija moguć je i uzrok negativnim stavovima o darovitim učenicima. Učitelji većinom provode dodatne programe, imaju pozitivnije stavove o programima za darovite te su zadovoljni pojedinim aspektima predmeta koji predaju i samim predmetom. Stavovi o darovitim i programima za darovite povezani su sa zadovoljstvom učitelja pojedinim aspektima predmeta i samim predmetom koji učitelj predaje.

LITERATURA

1. Andrilović, V. / Čudina-Obradović, M. (1996.): *Psihologija učenja i nastave*, Zagreb: Školska knjiga.
2. Busse, T. V. / Dahme, G. / Wagner, H. & Wiczerkowski, W. (1986.): Teacher Perceptions of Highly Gifted Students in the Unites States and West Germany, *Gifted child Quarterly*, Vol. 30, No 2, str. 55-60.
3. Cvetković-Lay J. / Sekulić Majurec A. (1998.): *Darovito je, što ću s njim?*, Zagreb: Alinea.
4. Cvetković-Lay J. (2002.): *Darovito je, što ću sa sobom?*, Zagreb: Alinea.
5. Cvetković-Lay J. / Pečjak V. (2004.): *Možeš i drugačije*, Zagreb: Alinea.
6. Čudina-Obradović, M. (1991.): *Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*, Zagreb: Školska knjiga.
7. *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* (2008.), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb: Gipa d.o.o.
8. Đorđević, B., Školski oblici podrške razvoju nadarenih učenika, u: *Oblici i sadržaji rada s nadarenima* (1989.), Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.
9. George, D. (2005.): *Obrazovanje darovitih – kako identificirati i obrazovati darovite i talentirane učenike*, Zagreb: Educa.
10. Koren, I. (1989.): *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*, Zagreb: Školske novine.
11. Koren, I. (1996.): Neke karakteristike stavova učitelja o pojavi nadarenosti i nadarenim pojedincima, *Napredak*, vol. 137, br. 1, str. 16-27.

12. McCoach, D. B. & Siegle, D. (2005.): *Personal and contextual predictors of teacher's attitudes toward the gifted*, Montreal, Canada.
13. McCoach, D. B., Siegle D. (2007.): What predicts Teachers attitudes toward the Gifted?, *Gifted Child Quarterly*; 51: 246.
14. Megay-Nespoli, K. (2001.): Beliefs and attitudes of novice teachers regarding instruction of academically talented learners, *Roeper Review*, Vol. 23, Apr.
15. Morris S. K. (1987.): Student Teachers' Attitudes toward Gifted Students. *Creative Child and Adult Quarterly*, v. 12, n. 2, p. 112-14, Sum 1987.
16. Ozimec, S. (1987.): *Odgoj kreativnosti*, Varaždin: Općinski savez društava „Naša djeca“.
17. Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika (1991.), Zagreb: *Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske*, vol. 1, br. 9-10, čl. 1-14.
18. Sahin, N. & Duezen, E. (1994.): The gifted child stereotype among university students and elementary school teachers, In Heller, K. A.: *Competence and Responsibility*, Bern: Hogrefe & Huber Publishers, str. 367-376.
19. Strugar, V. (1988.): *Nadareni učenici u procesu obrazovanja*, Zagreb: Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske.
20. Urban, K. K. (1986.): Attitudes Towards the Education of the Gifted, In Freeman, J.: *The Psychology of Gifted Children*, Singapore: John Wiley & Sons, str. 351-365.
21. Vizek Vidović, V., Vlahović Štetić, V., Rijavec, M., Miljković D. (2003.): *Psihologija obrazovanja*, IEP, Zagreb.
22. Williams, S. L. (2005.): *The Effect of Specific Staff Development Opportunities on Teachers' Attitudes Toward Gifted Education and Comfort Level Utilizing Differentiation Strategies*, Dissertation.
23. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2006.): *Narodne novine*, 85/06.

UDC: 376.1-056.45(047.31)

159.928-053.5(047.31)

Professional article

Accepted: 7.1. 2009

Confirmed: 20.2.20010

TEACHERS' OPINIONS AND ATTITUDES REGARDING TALENTED PUPILS

Neda PLEIĆ, professional collaborator psychologist
Split

Summary: *This paper examines opinions of 69 teachers from three elementary schools regarding formal school curriculum, curricula for gifted pupils and attitudes toward gifted pupils in general. Furthermore, it deals with the conditions of work with gifted pupils and with the need for additional education and funds. The research has shown that the teachers are willing to identify and work with gifted pupils, but they lack the necessary education about giftedness and about working with the gifted. The majority of them agreed that school textbooks and curriculum are not adapted to gifted pupils; therefore they require additional curricula for small groups within the regular school curriculum. The demand for additional funds and education in work with gifted children has been emphasized. Attitudes towards gifted pupils were neutral, while those toward the curricula for gifted pupils were positive. The teachers were satisfied with certain aspects of the subject they teach, and that satisfaction was linked to the attitude toward gifted pupils and the curricula for the gifted.*

The more they were satisfied with textbooks and school's equipment, the more positive their attitudes were. However the satisfaction with the additional equipment was not on a high level.

Key words: *gifted pupils, opinions and attitudes, teacher's opinion and attitudes toward gifted students, education about giftedness, curricula for the gifted*

